

Бо қарори Раёсати
Бонки миллии Тоҷикистон
аз «5» июни соли 2025, №76
тасдиқ шудааст

Роҳнамо оид ба маҳсулоти молиявӣ аз рӯйи принципҳои иқтисоди сабз

Роҳнамо оид ба маҳсулоти молиявӣ аз рӯйи принципҳои иқтисоди сабз (минбаъд – Роҳнамо) дар робита ба Стратегияи рушди иқтисоди «сабз» дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2023-2037, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 сентябри соли 2022, №482 тасдиқ шудааст, бо мақсади мусоидат ба ташкилотҳои қарзии молиявӣ ва ташкилотҳои суғуртавӣ дар муайян ва ҷорӣ намудани маҳсулоти молиявии сабз таҳия гардида, хусусияти тавсиявӣ дорад.

1. МУҚАРРАРОТИ УМУМӢ

1. Дар Роҳнамои мазкур мафҳумҳои асосии зерин истифода шудаанд:

– **иқтисоди сабз** – модели нави иқтисодӣ буда, афзалиятнокии технологияҳои аз ҷиҳати экологӣ тоза, манбаъҳои таҷдидшавандаи энергия, хизматрасонӣ дар соҳаи таъминоти об ва нақлиёти аз ҷиҳати экологӣ тоза, зарурати идоракунии партовҳо, бунёди биноҳои сабз, кишоварзии босубот ва муносибати инсонро нисбат ба истифодаи оқилонаи захираҳои табиӣ дар бар мегирад;

– **Стандартҳои экологӣ, иҷтимоӣ ва идоракунии корпоративӣ (минбаъд – СЭИИК (Environmental, Social and Governance (ESG)))** – стандартҳои эътирофшудаи байналмилалӣ, ки ташкилотҳои қарзии молиявӣ (минбаъд-ТҚМ) ва ташкилотҳои суғуртавӣ (минбаъд-ТС) дар фаъолияти худ онҳоро риоя намуда, стандартҳои зеринро дар бар мегиранд:

– стандартҳои экологӣ - пешгирии таъсири манфии фаъолияти ТҚМ ва ТС ба муҳити зист, иқлим, табиат ва экология дар раванди истифодаи захираҳои табиӣ;

– стандартҳои иҷтимоӣ - ба роҳ мондани ҳамкории ТҚМ ва ТС бо кормандон ва ҷомеаи маҳаллӣ, аз ҷумла муносибатҳои ҳуқуқии меҳнатӣ,

фароҳам овардани шароити мусоиди меҳнатӣ, таъмини бехатарии меҳнат, ҳифзи саломатии кормандон ва таъмини баробарии гендерӣ;

– стандартҳои идоракунии - роҳандозии идоракунии корпоративии самаранок дар фаъолияти ТҚМ ва ТС бо мақсади пешгирии хавфҳо, таъмини шаффофият ва ифшои иттилоот дар хусуси татбиқи СЭИИК;

– **кишоварзии сабз** – қонеъ гардонидани эҳтиёҷоти имрӯза ва оянда бо роҳҳои нарасонидани зарар ба муҳити зист, инчунин коҳиш додани хароҷоти захираҳои табиӣ;

– **энергияи сабз (энергияи барқароршаванда)** – энергияи аз захираҳои табиӣ ҳосилшуда, ки дар миқёси ҷаҳон барқароршаванда ё тамомнашаванда мебошад (энергияи барқароршаванда аз захираҳои табиӣ – нури офтоб, ҷараёни об, шамол ва ғайра);

– **нақлиёти сабз** – воситаи нақлиёте, ки ба муҳити зист таъсири манфӣ нарасонида, аз манбаи энергияи сабз истифода мебарад;

– **саноати сабз (тоза)** – корхонае (саноате), ки партовҳои зарарнокро (дуд, садо, буйи бад ва ғайра) ба муҳити зист ихроҷ намекунад;

– **маблағгузори устувор** – раванди ба инобат гирифтани омилҳои экологӣ, иҷтимоӣ, иқлимӣ ва идоракунии ҳангоми қабули қарорҳои маблағгузорӣ дар баҳши молиявӣ мебошад, ки боиси маблағгузорӣ ба фаъолият ва лоиҳаҳои устувори иқтисодӣ мегардад, инчунин ба ҷалб ва истифодаи захираҳои молиявӣ барои лоиҳаҳо ва ташаббусҳои ноил шудани рушди устувори экологӣ, коҳиш додани таъсири манфӣ ба муҳити зист ва кам кардани оқибатҳои тағйирёбии иқлим мусоидат мекунад;

– **маблағгузори сабз** – қисми маблағгузори устувор, воситаи мусоидат ба ҳифзи муҳити зист ва ҳифзи захираҳои табиӣ тавассути кам намудани истифодаи захираҳо (масалан, нури барқ, об, аз байн бурдани муомилоти қоғазӣ ва ғайра) барои фаъолияти минбаъда мебошад.

– **бонқдории сабз** – фаъолияти бонкие, ки ба маблағгузори сабз тавассути пешниҳоди маҳсулоти гуногуни молиявӣ, аз қабili сармоягузорӣ ба лоиҳаҳои сабз, пешниҳоди маҳсулот ва хизматрасониҳои сабз, дастгирии рушди устувор ва ташаббусҳои экологӣ, лоиҳаҳои коҳиш додани тағйирёбии иқлим, аз ҷумла кишоварзии сабз, саноати тоза, энергияи сабз (барқароршаванда) ва барномаҳои истифодаи самаранокии энергия равона карда шудааст;

– **маҳсулоти молиявии сабз** – маҳсулот ва хизматрасонии ТҚМ ва ТС, ки аз рӯи принципҳои иқтисоди сабз тасниф ва таҳия мешавад;

– **вомбаргҳои сабз** – коғазҳои қиматноке, ки аз ҷониби эмитент барои маблағгузорӣ ё бозтамвили (пурра ё қисмани) лоиҳаҳои ҳифзи муҳити зист ва беҳбудии вазъи экологӣ бароварда мешаванд;

– **пасандози сабз** – пасандози муҳлатнок, ки ҳамчун воситаҳои пулии ҷойгирнамудаи муштариён танҳо барои бонкдории сабз пешбинӣ мегардад;

– **қарзҳои сабз** – қарзҳои, ки дар доираи татбиқи бонкдории сабз пешниҳод карда мешавад;

– **суғуртаи сабз** – истифодашавии хизматрасониҳои суғуртавӣ бо мақсади коҳиш додани хавфу хатарҳо, таҳияи қарорҳои инноватсионӣ, баланд бардоштани самаранокии тиҷорат ва сахмгузорӣ ба ҷорабиниҳои ҳифзи муҳити зист (беҳтар намудани экология ва мубориза бо тағйирёбии иқлим) ва масъалаҳои иҷтимоӣ мебошад.

2. МАБЛАҒГУЗОРИИ САБЗ

2. Ҳадафи асосии маблағгузории сабз кам кардани партовҳо, беҳтар намудани сатҳи идоракунии газҳои гулхонаӣ ва коҳиши осебпазирии онҳо, нигоҳдорӣ ва беҳтар намудани муносибати инсон бо муҳити зист, сарфаи энергия, пешгирӣ ва барқарорсозии обҳои хушкшуда ва ҷангал, зиёд кардани самаранокии истифодаи захираҳо ва дар маҷмӯъ таъмини амнияти экологӣ ва рушди босуботи иқтисодӣ бо роҳи самаранок ва оқилона истифода бурдани захираҳои табиӣ мебошад.

3. Маблағгузории сабз бо самтҳои мухталифи хизматрасонии молиявӣ алоқаманд буда, аз ҷумла маблағгузорӣ, суғурта, бонкдорӣ, ҳисобдорӣ, машваратҳои иқтисодӣ ва ғайраро фаро мегирад. Ҳангоми қабули қарорҳои марбут ба маблағгузории сабз ба меъёрҳои СЭИИК, ки ба манфиатҳои дарозмуддати муштарӣ ва ҷамъият алоқаманд мебошанд, бартарӣ дода мешавад.

4. Маблағгузории сабз воситаи мусоидат ба ҳифзи муҳити зист ва ҳифзи захираҳои табиӣ тавассути кам намудани истифодаи захираҳо (масалан, неруи барқ, об, аз байн бурдани муомилоти коғазӣ ва ғайра) барои фаъолияти минбаъда мебошад. ТҚМ ва ТС маблағгузории сабзро бо истифодаи технологияҳои сабз дар дигар бахшҳо тавассути маҳсулоти молиявӣ худ истифода менамоянд. Ин ба лоиҳаҳои вобаста аст, ки таъсири манфии берунаи экологиро коҳиш медиҳанд ё ба таъсири мусбати беруна дар доираи муҳити зист мусоидат менамоянд. Ҳамин тариқ, тасдиқ ё дастгирии ташаббусҳои сабз тавассути воситаҳои молиявӣ ТҚМ ва ТС амалӣ мешавад.

5. Ба принципҳои маблағгузори сабз дохил мешаванд: истифодаи мақсадноки маблағҳо, шаффофият, баҳодиҳи (арзёби)-и мустақим, мутобиқат ба стандартҳои байналмилалӣ, мониторинг ва ҳисоботдиҳӣ.

6. Маблағгузори сабз барои зиёд намудани сатҳи гардиши молиявӣ (аз ТҚМ ва ТС) дар бахшҳои давлатӣ, хусусӣ ва ғайритиҷоратӣ бо афзалиятҳои рушди устувор равона гардидааст.

7. Ҳангоми пешниҳоди хизматрасонии молиявӣ арзёбии давраи ҳаётии маҳсулот (Life cycle assessment (LCA)) ба назар гирифта мешавад. Яъне, маҳсулот ва дигар хизматрасонии сабз дар давраи ҳаёти худ ба муҳити зист бояд фоидаовар бошад.

3. БОНҚДОРИИ САБЗ

8. Фаъолияти «бонқдории сабз» бо назардошти панҷ самти асосии зерин сурат мегирад: маблағгузори сабз, чорабиниҳои экологӣ (андозагирии партовҳои карбондор), СЭИИК, маркетинги сабз-огоҳӣ, фаҳмиш, ҳисобот ва ифшои масъалаҳои муҳити зист.

9. Бонқдории сабз ба таври умум таҷрибаи маблағгузори аз ҷиҳати экологӣ безарар ва равандҳои дохилии аз ҷиҳати экологӣ устуворро пешбинӣ мекунад ва партови газҳои гулхонаиро коҳиш медиҳанд.

10. Бонқдории сабз ҳамчун равиши дутарафа ба табилдиҳии амалиёти дохилии ТҚМ равона шуда, ТҚМ роҳҳои мувофиқи истифодаи маҳсулоти гуногуни сабз/лоиҳаҳо, автоматикунонӣ ва дигар чораҳои ба ҳадди ниҳой коҳиш додани газҳои гулхонаиро дар фаъолияти худ ҷорӣ менамоянд.

11. ТҚМ ба маблағгузори сабз афзалият дода, метавонанд баҳодиҳии хавфҳои экологиро пеш аз қабули қарор дар иртибот ба маҳсулоти молиявии сабз ба инобат гиранд. Маҳсулоти молиявии сабз воситаи муҳимми пешбурди рушди устувори иқтисодӣ ва мубориза бо тағйирёбии иқлим мебошад. ТҚМ дар гузариш ба моделҳои устувори иқтисодӣ тавассути пешниҳоди маҳсулоти молиявии сабз нақши калидӣ доранд.

12. Маҳсулоти молиявии сабз ба рушди устувор мусоидат намуда, ба коҳиш додани таъсири манфӣ ба муҳити зист равона гардидаанд. Аз ҷумла: қарзҳои сабз, вомбаргҳои сабз, фондҳои сармоягузори сабз, пасандозҳои сабз, қарзҳои кредитӣ ва дебитии сабз, қарзҳои ипотекии сабз ва ғайра.

13. Маблағгузори кишоварзии сабз ба пешбурди кишоварзии устувор тавассути тадбирҳои мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим равона шудааст. Маҳсулнокии маҳсулоти кишоварзиро махсусан дар минтақаҳои лалмӣ

мутобиқ ба кишоварзӣ, идоракунии сифати хок ва сарфаи синергетикии захираҳо беҳтар кардан лозим аст.

14. Соҳаҳои кишоварзии сабз (бо истифода аз моддаҳои биологӣ):

- зироаткорӣ;
- боғдорӣ;
- занбурпарварӣ;
- моҳипарварӣ;
- нигоҳдории ҳосили зироатҳо;
- воситаҳои обёрӣ;
- асбобҳои кишоварзӣ;
- хоҷагии ҷангал;
- истифодаи замин;
- ва ғайра.

15. Амалисозии маблағгузориҳои сабз дар соҳаи кишоварзӣ ба афзоиши сармоягузорӣ, ҷорӣ намудани технологияҳои муосир дар самти обёрӣ, истифода ва идоракунии оқилонаи захираҳои замин, пешгирии бадшавии ҳолати мелиоративии заминҳо ва зиёд намудани ҳаҷми маҳсулоти кишоварзӣ, даромаднокӣ ва ҳосилнокӣ мусоидат менамояд.

16. Маблағгузориҳои сабз дар соҳаи кишоварзӣ яке аз самтҳои афзалиятнок ба ҳисоб рафта, ТҚМ метавонанд барои истехсоли маҳсулоти аз ҷиҳати экологӣ тоза, бунёди гармхонаҳо, низоми (системаи) обёриҳои қатрагӣ дар талу теппаҳо, бунёди боғҳо дар нишебиҳо, боғҳои анъанавӣ (дар талу теппаҳо), боғу токҳои интенсивӣ (дар ҳамворӣ), терасақунӣ, кандани захбурҳо, инчунин хариди техникаи кишоварзӣ (техникаҳои нави кишоварзӣ), аз қабилҳои тракторҳо, комбайнҳо, таҷҳизоти соҳаи коркарди шир ё дигар самтҳои ба ин монанд қарз пешниҳод намоянд.

17. Маблағгузориҳои сабз дар соҳаи чорводорӣ ё паррандапарварӣ барои нигоҳубини чорвою парранда бо истифода аз технологияҳои муосир, ки истифодаи он метавонад таъсири газҳои гулхонаиро ба муҳити зист коҳиш диҳад, равона мегардад.

18. Маблағгузориҳои соҳаи энергияи сабз (барқароршаванда). Энергияи сабз (барқароршаванда) энергияи ҷараёни обҳои дарёҳо, обанборҳои табиӣ ва сунъӣ, энергияи офтоб, энергияи бод, энергияи обҳои гарми зеризаминӣ, биомасса дар шакли партовҳои саноатӣ, кишоварзӣ, ҷангал ва амсоли инҳоро дар бар мегирад.

19. Энергияи сабз (барқароршаванда) – энергияест, ки аз манбаъҳои табиӣ ба даст меояд ва ба он дохил мешавад:

- панелҳои офтобӣ;
- шабакаҳои офтобӣ;
- паркҳои офтобӣ;
- низоми насосии обёрии офтобӣ;
- корхонаи истеҳсолии фотоэлектрикҳои офтобӣ;
- низоми офтобии хонагӣ;
- насосҳои офтобӣ барои оби нӯшоқӣ;
- сардхонаҳо бо неруи офтобӣ;
- неругоҳҳои биогазӣ;
- неругоҳҳои барқии бодӣ (шамолӣ);
- неругоҳҳои барқии обӣ;
- истгоҳи сайёри барқгирӣ;
- нақлиёти барқӣ.

20. Маблағгузори соҳаи энергияи сабз метавонад барои панелҳои офтобӣ, сардхонаҳо, барои нигоҳдории гармӣ дар изолятсияи биноҳо, обгармкунакҳои офтобӣ, техникаҳои маишии каммасрафи барқӣ ва дигар самтҳои ба ин монанд равона гардад.

21. ТҚМ бо риояи талаботи муқарраршуда метавонанд ба ин самтҳои афзалиятнок маблағгузори сабз намоянд.

22. Маблағгузори соҳаи нақлиёти сабз (нақлиёти тоза, камкарбон, инфрасохтори нақлиёти тоза), яъне соҳае, ки намудҳои зерини нақлиётро танҳо бо истифода аз манбаъҳои аз ҷиҳати экологӣ тоза дар бар мегирад: қувваи барқи кашиш, гази табиӣ (аз ҷумла биометан), гидроген ва ҳуҷайраҳои сӯзишворӣ, энергияи барқ, энергияи офтоб, сӯзишвориҳои биологӣ, инчунин нақлиёти ғайримоторӣ.

23. Маблағгузори соҳаи саноати сабз (саноати тоза), соҳае, ки самаранокии истифодаи устувори захираҳо дар раванди истеҳсол бартарият дода, рушди саноатро бо мақсади ҳифзи экология ва манфиат ба ҷомеа таъмин менамояд.

24. Корхонаҳои саноатие, ки сатҳи пасти хавфро доро мебошанд (мувофиқ ба Environmental and Social Due Diligence (ESDD) - ташхисҳои экологӣ ва иҷтимоӣ):

- корхонаи саноатии маҳсулоти растанӣ;
- корхонаи саноатии истеҳсоли маҳсулоти ширӣ, ки сад фоиз аз ҳисоби ашёи хоми маҳаллӣ фаъолият менамояд;
- ҳунарҳои мардумӣ;
- коркард ва истеҳсоли асал;

- истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ;
- истеҳсоли маҳсулоти бофандагӣ;
- истеҳсоли таҷҳизоти кишоварзӣ;
- истеҳсоли нуриҳои органикӣ;
- саноати коркарди сабзавот, мевачот ва ғайра.

25. Ипотекаи сабз маблағест, ки аз ҷониби ТҚМ барои сохтмон ё хариди амволе, ки ба меъёрҳои аз ҷиҳати экологӣ тоза мувофиқ аст, дода мешавад.

26. Қарзҳои ипотекаи сабз мутобиқ ба стандартҳои байналмилалӣ монанди LEED/ASHRAE/IES/USGBC ва ғайра дода мешаванд.

27. Маблағгузориҳои сабзи қарзҳои хурду миёна (минбаъд - ҚХМ) ба дастрасии молиявии табақаи осебпазирӣ аҳолии тавассути афзудани устуворӣ ва коҳиш додани тағйирёбии иқлим равона шудааст, ки ин барои гузариш ба иқтисодиёти камкарбон, даврагӣ ва устувор муҳим арзёбӣ мегардад. ТҚМ ташаббусҳои мақсаднокро оид ба тавсеаи маблағгузориҳои сабзи ҚХМ бо таваччуқ ба бахшҳои мушаххаси устувор/фарогир дастгирӣ мекунад. Қарорҳо дар бораи маблағгузориҳои сабзи ҚХМ ба ҳалли мушкилиҳои СЭИИК, масъалаҳои нобаробарӣ, фарогирӣ, сармоягузорӣ ба сармояи инсонӣ, ҳифзи гуногунии биологӣ, пешгирии ифлосшавӣ ва иқтисодиёти даврагӣ мусоидат хоҳанд кард. ТҚМ самтҳои афзалиятноки маблағгузориҳои сабзи ҚХМ-ро муайян намуда, ба маблағгузориҳои сабзи лоиҳаҳои занони соҳибкор, корхонаҳои тичоратии дар деҳот бунёдшуда, лоиҳаҳои соҳибкориҳои нав, корхонаҳои саноатии истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ, маъҷубон ва ғайра афзалият медиҳанд.

28. Воситаҳои электронии пардохтӣ ва низоми пардохтӣ дар рушди иқтисоди сабз нақши муҳим бозида, барои таъмини рушди устувор шароити мусоид фароҳам меоранд. Онҳо дар муқоиса бо хизматрасониҳои пардохтии анъанавии коғазӣ, алтернативҳои самаранок, дастрас ва аз ҷиҳати экологӣ тозаии пардохтҳои ғайринақдиро пешниҳод менамоянд. Истифодаи воситаҳои электронии пардохтӣ ва низоми пардохтӣ ба коҳиши истифодаи захираҳои моддӣ мусоидат мекунад, аз ҷумла:

- талабот ба пули нақд ва пардохтии коғазиро кам карда, бо истифода аз ҳуҷҷатҳои молиявии электронӣ истеъмоли коғаз ва истеҳсоли партовҳоро коҳиш медиҳад;

- иваз кардани чараёнҳои анъанавӣ бо ҳуҷҷатҳои молиявии электронӣ ба кам кардани миқдори партовҳо ва содагардониҳои раванди нобудсозии онҳо мусоидат мекунад;

- хизматрасонии фосилавӣ тавассути платформаҳо, сомонаҳо ва воситаҳои электронии пардохтӣ ба муштариён имкон медиҳад, ки бидуни ташриф ба муассисаҳо аз хизматрасонӣ истифода баранд, ки ин низ ба коҳиши истифодаи захираҳои моддӣ мусоидат мекунад.

29. Истифодаи васеи воситаҳои электронии пардохтӣ ва рушди низоми пардохтӣ раванди кам кардани таъсири манфӣ ба муҳити зист ва таъмини шаффофият дар равандҳои хизматрасонӣ, ташвиқи рафтори экологӣ миёни истеъмолкунандагонро тақвият мебахшанд.

30. Барои гузариш ба иқтисоди сабз татбиқи технологияҳои молиявии рақамӣ ҷиҳати пешниҳоди хизматрасониҳои фосилавии пардохтӣ, ҷорӣ намудани пардохтҳои ғайринақдӣ ва роҳандозӣ намудани раванди ҳуҷҷатгузориҳои электронӣ дар ҳама соҳаҳо пешбинӣ карда мешавад. Ҷораҳои зикргардида метавонанд истифодаи захираҳои моддиро ба таври назаррас коҳиш диҳанд.

4. СУҒУРТАИ САБЗ

31. Суғурта баҳри коҳиш додани зарар аз сӯхтор, заминчунбӣ, офатҳои табиӣ ва дигар офату зарарҳои ҳаёти ҷомеа равона мегардад. Тағйирёбии иқлим дар сайёра суғуртакунандагонро водор месозад, ки усулҳои пешгирии талафотро вобаста ба тағйирёбии иқлим дар фаъолияти худ татбиқ намоянд ва маҳсулотеро таҳия ва пешниҳод кунанд, ки зиёни эҳтимолии суғурташавандагон, давлат ва ҳуди ташкилотҳои суғуртавино коҳиш диҳад.

32. Суғуртаи сабз хизматрасонии суғуртавиноест, ки банақшаگیرӣ, истеҳсол ва истифодаи маҳсулоти сабз ё пайомади онҳоро, ки аз истеҳсол ва истеъмолшон вобаста аст, муайян менамояд. Ҳамзамон, ин хизматрасонӣ суғуртаи оқибатҳои экологии қарорҳои муайянкунандаи (қабулкардаи ё қабулнакардаи) роҳбаронро дар натиҷаи оқибатҳои экологӣ ҷуброн мекунад.

33. Суғуртаи сабз намудҳои зерин дошта метавонад:

- суғуртаи маблағгузориҳои лоиҳаҳои сабз – суғуртакунии лоиҳаҳои экологии марбут ба кишоварзӣ, энергияи барқароршаванда, саноати тоза ва амсоли инҳо, ки ҳадафшон кам кардани партовҳо ба муҳити зист ва пешгирии ихроҷи газҳои гулхонаӣ мебошад;

- суғуртаи молу мулки сабз – суғуртаи амволи шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки аз ҷиҳати экологӣ ба талаботҳои иқтисоди сабз ҷавобгӯ буда, аз маҳсулоти тибқи стандартҳои экологӣ сохта шудааст;

- суғуртаи воситаҳои нақлиёти сабз – суғуртаи истифодабарии воситаҳои нақлиёти гибридӣ ва барқӣ, инчунин тахфиф барои иваз кардани воситаи нақлиёти бо сӯзишворӣ ҳаракаткунанда ба воситаҳои нақлиёти сабз;

- суғуртаи корҳои сохтмонӣ ва васлкунӣ – суғуртаи лоиҳаҳои сохтмоние, ки бо истифода аз маҳсулоти аълосифат ва аз чиҳати экологӣ тоза боиси кам кардани хавфи ба амал омадани ҳодисаҳои суғуртавӣ мегардад;

- суғуртаи борҳои сабз – суғуртаи интиқоли борҳое, ки ба иқтисоди сабз вобастагӣ доранд;

- суғуртаи кишоварзии сабз – суғуртақунонии соҳаҳои кишоварзӣ аз офатҳои табиӣ, ба монанди бориши аз ҳад зиёди барф ё борон, обҳезӣ, тӯфон, сел, яхбандӣ, намии аз меъёр зиёд, хушксолӣ, камобӣ ва дигар ҳодисаҳои табиӣ;

- суғуртаи экологӣ – намуди суғуртае, ки барои ҳимояи муҳити зист аз офатҳои гуногуни табиӣ ва техногенӣ равона гардида, объекти он пешгирии партовҳои газҳои гулхонаӣ, истифодаи таҷҳизоти камкунандаи партови газҳои гулхонаӣ ба муҳити зист, инчунин пешгирии хавфҳои табиӣ, ба монанди обҳезӣ, боришот, тӯфон ва хушксолӣ ба ҳисоб меравад;

- суғуртаи ҷавобгарии маданияту ҳуқуқӣ аз ифлосшавии муҳити зист – намуди суғуртае, ки пардохт намудани ҷуброни суғуртавиरो ҳангоми расонидани зарар ба ҳаёт, саломатӣ, молу мулки шахсони сеюм ва муҳити зист дар натиҷаи ихроҷи газҳои гулхонаӣ ва ҳифзи ҷангалзорҳо пешбинӣ менамояд.

34. ТС метавонанд дар баробари намудҳои суғуртаи дар банди 33 Роҳнамои мазкур пешбинишуда, инчунин дигар намудҳои суғуртаро, ки ба татбиқи иқтисодиёти сабз мусоидат мекунанд, таҳия ва пешниҳод намоянд.

35. ТС чиҳати тақвияти намудҳои суғуртаи сабзи дар банди 33 ишорашуда метавонанд чораҳои ҳавасмандкуниро тавассути пешниҳоди тахфифҳо дар амал татбиқ намоянд.

5. ВОМБАРГҲОИ САБЗ

36. Барориши вомбаргҳои сабз барои эмитент ва сармоягузор воситаи хеле муфид мебошад, зеро бо интишори вомбарг эмитент маблағи зарурӣ ба даст меорад ва сармоягузор бошад фоиз ва маблағи асосиро мегирад. Эмитенти вомбаргҳои сабз маблағи сармоягузoronро барои коҳиш додани

тағйирёбии иқлим ва мутобиқ намудани он ба лоиҳа ва фаъолияти аз ҷиҳати экологӣ судманд ҷалб менамояд.

37. Ҳадафи асосии маблағгузори вомбаргҳои сабз барои ТҚМ мусоидат ба сармоягузори лоиҳаҳои сабз мебошад.

38. Барориши вомбаргҳои сабз бояд ба принципҳои, ки Ассоциатсияи байналмилалӣи бозори сармоя (International Capital Market Association (ICMA)) муқаррар намудааст, мувофиқат намояд.

6. СКРИНИНГ ВА МОНИТОРИНГ

39. Скрининг – раванди аз ҷониби ТҚМ ва ТС муайян намудани меъёрҳои санҷишӣ барои пешгирӣ кардани зарари назаррас ҷиҳати коҳиш додани он ва мутобиқсозӣ ба тағйирёбии иқлим, инчунин ҳамоҳангии экологӣ ва иҷтимоӣ мебошад.

40. Ҳангоми скрининг меъёрҳои ноил гаштан ба яке аз ҳадафҳои зерини экологӣ бидуни расонидани зарари ҷиддӣ ба муҳити зист, ки саҳми назаррас доранд, муайян карда мешаванд:

- коҳиш додани оқибатҳои тағйирёбии иқлим;
- мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим;
- истифодаи оқилонаю самаранок ва ҳифзи захираҳои табиӣ;
- ҳифзи солимии экосистем ва таъмини гуногунии биологӣ;
- пешгирии ифлосшавии муҳити зист ва мубориза бо тағйирёбии иқлим;
- мусоидат ба устувории захираҳо ва таҳкими рушди босуботи иқтисодӣ.

41. Ҳангоми скрининг “Рӯйхати истисноӣ” тибқи стандартҳои байналмилалӣ ва дигар санадҳои меъёрии ҳуқуқии дохилӣ ба инобат гирифта мешавад.

42. Мониторинг фавран пас аз маблағгузорӣ аз ҷониби ТҚМ ҷиҳати муайян намудани сифати сандуқи қарзӣ гузаронида мешавад. Таҳлили масъалаҳои экологӣ, иҷтимоӣ ва идоракунӣ барои арзёбии пешакии лоиҳа дар робита ба устуворӣ муҳим мебошад, аммо устуворӣ дар ҳолате таъмин карда мешавад, ки мониторинги он ҳам ба таври фосилавӣ ва ҳам дар маҳал гузаронида шавад.

43. Мақсади мониторинги нишондодҳои муштарӣ баҳодиҳии хавфҳои мавҷуда ва эҳтимолии СЭИИК мебошад, ки ҳангоми гузаронидани амалиёт ба вуҷуд меоянд. Раванди мониторинг ҳисоботи таҳлили даврии СЭИИК-и аз ҷониби муштарӣ пешниҳодшуда ва мониторинги мунтазами фаъолияти

муштариро дар бар мегирад. Дар ин маврид ба масъалаҳои зерин диққати махсус дода мешавад:

- баҳодиҳии татбиқи ҳамагуна тадбирҳо чиҳати коҳиш додани таъсири онҳо ба нақшаи пешбинишуда;
- мониторинги иҷозатномаи амалкунанда ё иҷозатномаи СЭИИК;
- ҷорӣ намудани ҳамагуна ҷарима ва муҷозоте, ки барои риоя накардани талаботи СЭИИК пешбинӣ шудааст;
- ҳисоботи мақомоти назораткунанда оид ба мувофиқат ба талабот ва зиёд набудани андозаи партовҳо аз меъёри муайяншуда;
- ҳама гуна шикоятҳои, ки нисбат ба муштарӣ пешниҳод мекунанд.

7. МУҚАРРАТИ ХОТИМАВӢ

44. ТҚМ ва ТС стратегияи солонаи худро дар асоси бақияи сандуқи қарзӣ ва мукофоти (ҳаққи) суғуртавии бадастомадаи соли қаблӣ таҳия намуда, дар оғози соли тақвимӣ бучети солонро барои маблағгузорӣ ва хизматрасонии сабз (устувор) ба нақша мегиранд.